

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 17. aprila 2018 *

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Direktiva 2000/78/ES – Enako obravnavanje – Različno obravnavanje na podlagi vere ali prepričanja – Poklicne dejavnosti cerkva ali drugih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju – Vera ali prepričanje, ki pomeni bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije – Pojem – Narava dejavnosti in okvir, v katerem se te izvajajo – Člen 17 PDEU – Členi 10, 21 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah“

V zadevi C-414/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 17. marca 2016, ki je na Sodišče prispela 27. julija 2016, v postopku

Vera Egenberger

proti

Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça in A. Rosas, predsedniki senatov, E. Juhász, M. Safjan, D. Šváby, sodniki, M. Berger, A. Prechal, sodnici, E. Jarašiūnas, F. Biltgen (poročevalec), M. Vilaras in E. Regan, sodniki,

generalni pravobranilec: E. Tanchev,

sodni tajnik: K. Malacek, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 18. julija 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za V. Egenberger K. Bertelsmann, odvetnik, in P. Stein,
- za Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV M. Sandmaier, odvetnik ter M. Ruffert in G. Thüsing,
- za nemško vlado T. Henze in J. Möller, agenta,

* Jezik postopka: nemščina.

- za Irsko E. Creedon, M. Browne, L. Williams in A. Joyce, agenti, skupaj s C. Tolandom, SC, in S. Kingston, BL,
- za Evropsko komisijo D. Martin in B.-R. Killmann, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 9. novembra 2017

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(2) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Vero Egenberger in združenjem Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV (v nadaljevanju: Evangelisches Werk) glede odškodninskega zahtevka, ki ga je prva vložila zaradi diskriminacije na podlagi vere, za katero trdi, da jo je utrpela v okviru postopka zaposlovanja.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodnih izjavah 4, 23, 24 in 29 Direktive 2000/78 je navedeno:

„(4) Pravica vseh oseb do enakosti pred zakonom in do zaščite pred diskriminacijo je univerzalna pravica, ki jo priznavajo Splošna deklaracija o človekovih pravicah, Konvencija ZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, sporazuma ZN o državljanskih in političnih pravicah ter o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah in Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, katerih podpisnice so vse države članice. Konvencija št. 111 Mednarodne organizacije dela (MOD) prepoveduje diskriminacijo na področju zaposlovanja in dela.

[...]

- (23) Pod zelo omejenimi pogoji je različno obravnavanje upravičeno, kadar neka značilnost, povezana z vero ali prepričanjem, hendikepiranostjo, starostjo ali spolno usmerjenostjo, predstavlja bistveno in odločilno zahtevo za neki poklic, pod pogojem, da je cilj legitimen in zahteva sorazmerna. Takšni pogoji bi morali biti navedeni v informacijah, ki jih države članice dajo Komisiji.
- (24) Evropska unija v svoji Deklaraciji št. 11 o statusu cerkva in nekonfesionalnih organizacij, ki je priloga Sklepne listine Amsterdamske pogodbe, izrecno priznava, da spoštuje in ne vpliva na status cerkva in verskih združenj ali skupnosti, ki ga imajo na podlagi nacionalne zakonodaje v državah članicah, in da enako spoštuje status svetovnonazorskih in nekonfesionalnih organizacij. Glede na to lahko države članice obdržijo ali opredelijo posebne zahteve glede bistvenih, legitimnih in utemeljenih poklicnih zahtev, ki so mogoče potrebne za opravljanje neke poklicne dejavnosti.

[...]

(29) Osebe, ki so bile žrtev diskriminacije zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti, bi morale imeti na voljo sredstva ustreznega pravnega varstva. Da bi zagotovili učinkovitejše varstvo, bi morala imeti združenja ali pravne osebe tudi pravico, da se na način, ki ga določijo države članice, vključujejo v postopke v imenu ali v podporo žrtve, ne da bi to vplivalo na nacionalne predpise glede zastopanja in obrambe pred sodiščem.“

4 Člen 1 Direktive 2000/78 določa:

„Namen te direktive je opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti pri zaposlovanju in delu, zato da bi v državah članicah uresničevali načelo enakega obravnavanja.“

5 Člen 2(1), (2) in (5) te direktive določa:

„1. V tej direktivi ‚načelo enakega obravnavanja‘ pomeni, da ne obstaja nikakršna neposredna ali posredna diskriminacija zaradi katerega od razlogov iz člena 1.

2. V smislu odstavka 1:

(a) se šteje, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je, je bila ali bi bila oseba obravnavana manj ugodno kakor neka druga v primerljivi situaciji zaradi katerega od razlogov iz člena 1;

[...]

5. Ta direktiva ne vpliva na ukrepe, izhajajoče iz nacionalne zakonodaje, ki so v demokratični družbi nujni zaradi javne varnosti, vzdrževanja javnega reda in preprečevanja kaznivih dejanj, za zaščito zdravja ter varstvo pravic in svoboščin drugih.“

6 Člen 4 navedene direktive določa:

„1. Ne glede na člen 2(1) in (2) lahko države članice predvidijo, da različno obravnavanje, ki temelji na neki značilnosti v zvezi s katerim od motivov iz člena 1, ne predstavlja diskriminacije, če zaradi narave določene poklicne dejavnosti ali zaradi konteksta, v katerem se izvaja, takšna značilnost predstavlja bistveno in odločilno zahtevo za neki poklic, pod pogojem, da je cilj legitimen in zahteva sorazmerna.

2. Država članice lahko ohranijo določbe v nacionalni zakonodaji, veljavni ob sprejetju te direktive, ali predvidijo, da bo zakonodaja, sprejeta v prihodnje, privzela nacionalno prakso, kakršna obstaja ob sprejetju te direktive, na podlagi katerih v primeru poklicnega dela v cerkvah ali v drugih javnih ali zasebnih organizacijah, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, različno obravnavanje zaradi vere ali prepričanja posameznika ne predstavlja diskriminacije, ker zaradi narave tega dela ali zaradi konteksta, v katerem se izvaja, vera ali prepričanje predstavlja bistveno[,] legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije. Tako različno obravnavanje se izvaja ob upoštevanju ustavnih določb in načel države članice, pa tudi splošnih načel prava Skupnosti in ne bi smelo upravičevati diskriminacije zaradi česar koli drugega.

Če so določbe te direktive v drugem izpolnjene, slednja ne posega v pravico cerkva in preostalih javnih ali zasebnih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, ki delujejo v skladu z nacionalno ustavo in zakonodajo, da zahtevajo od posameznikov, ki delajo zanje, delovanje v dobri veri in lojalno do etosa organizacije.“

7 Člen 9(1) Direktive 2000/78 določa:

„Države članice zagotovijo, da so vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na voljo sodni in/ali upravni postopki, in, kjer države članice menijo, da je ustrezno, poravnalni postopki, tudi potem, ko se je razmerje, v katerem je domnevno prišlo do diskriminiranja, že končalo.“

8 Člen 10(1) te direktive določa:

„Države članice sprejmejo ukrepe, kakršni so v skladu z njihovim sodnim sistemom potrebni, s katerimi zagotovijo, da je, kadar osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, pred sodiščem ali drugim pristojnim organom oblasti dokažejo dejstva, na podlagi katerih je mogoče domnevati, da je šlo za neposredno ali posredno diskriminacijo, dokazno breme, da načelo enakega obravnavanja ni bilo kršeno, naloženo toženi stranki.“

Nemško pravo

GG

9 Člen 4(1) in (2) Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (ustava Zvezne republike Nemčije, v nadaljevanju: GG) določa:

„1. Svoboda vere, vesti in svoboda verskih in svetovnonazorskih prepričanj sta neodtujljivi.

2. Zagotovljena je svoboda bogoslužja.“

10 V skladu s členom 140 GG so določbe členov od 136 do 139 in 141 Weimarer Reichsverfassung (Weimarska ustava) z dne 11. avgusta 1919 (v nadaljevanju: WRV) sestavni del GG.

11 Člen 137 WRV določa:

„1. Državna cerkev ne obstaja.

2. Zagotovljena je svoboda ustanavljanja verskih skupnosti. Povezujejo se lahko brez omejitev na nemškem ozemlju.

3. Verske skupnosti samostojno urejajo in upravljajo svoje zadeve v mejah prava, ki velja za vse. Svojo oblast izvajajo brez vmešavanja države ali lokalnih organov.

[...]

7. Združenja, katerih namen je skupno negovanje svetonazorskega prepričanja, imajo enak status kot verske skupnosti.“

12 V skladu s sodno prakso Bundesverfassungsgericht (zvezno ustavno sodišče, Nemčija) imetniki cerkvene pravice do samoodločbe, zagotovljene s členom 140 GG v povezavi s členom 137(3) WRV, niso le cerkve kot verske skupnosti, ampak vse institucije, ki jim na določen način pripadajo, če in kolikor zadnjenavedene glede na dojemanje verske skupnosti in v skladu z njihovim ciljem ali nalogo, prevzamejo cerkvene naloge in poslanstvo.

AGG

- 13 Z Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (splošni zakon o enakem obravnavanju) z dne 14. avgusta 2006 (BGBl. 2006 I., str. 1897, v nadaljevanju: AGG) je bila Direktiva 2000/78 prenesena v nemško pravo.

- 14 Člen 1 AGG, ki opredeljuje namen zakona, določa:

„Namen tega zakona je preprečiti ali odpraviti vse oblike diskriminacije na podlagi rase ali etničnega porekla, spola, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.“

- 15 Člen 7(1) AGG določa:

„Delavci ne smejo biti diskriminirani v zvezi s katerim od razlogov iz člena 1; ta prepoved velja enako, če povzročitelj diskriminacije pri diskriminaciji le domneva obstoj enega od razlogov, naštetih v členu 1.“

- 16 Člen 9 AGG določa:

„1. Brez poseganja v določbe člena 8 [tega zakona] je različno obravnavanje na podlagi vere ali prepričanja pri zaposlovanju v verskih skupnostih ali z njimi povezanih ustanovah ne glede na njihovo pravno obliko ali v združenjih, katerih namen je skupna skrb za vero ali prepričanje, dovoljeno, če neka vera ali prepričanje ob upoštevanju lastnega dojemanja verske skupnosti ali združenja, ustreza upravičeni poklicni zahtevi glede na pravico do samoodločbe [verske skupnosti ali združenja] ali glede na naravo njenih dejavnosti.

2. Prepoved različnega obravnavanja zaradi vere ali prepričanja ne posega v pravico verskih skupnosti, navedenih v odstavku 1, ustanov, ki jim pripadajo, ne glede na njihovo pravno obliko ali združenj, katerih namen je skupna skrb za vero ali prepričanje, da od svojih zaposlenih zahtevajo, da delujejo v dobri veri in lojalno v smislu njihovega lastnega dojemanja.“

- 17 Člen 15 AGG določa:

„1. Delodajalec je ob kršitvi prepovedi diskriminacije dolžan plačati odškodnino za povzročeno škodo. To ne velja, če delodajalec ni odgovoren za kršitev te obveznosti.

2. Delavec lahko zahteva ustrezno denarno odškodnino za nepremoženjsko škodo. V primeru nezaposlitve odškodnina ne more biti višja od treh mesečnih plač, če delavec kljub nediskriminatornemu izbirnemu postopku ne bi bil izbran.

[...]“

Cerkveno pravo Evangelische Kirche in Deutschland

- 18 Grundordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland (temeljna uredba evangeličanske cerkve v Nemčiji) z dne 13. julija 1948, kakor je bila nazadnje spremenjena s Kirchengesetz (cerkveni zakon) z dne 12. novembra 2013, je podlaga cerkvenega prava Evangelische Kirche in Deutschland (evangeličanska cerkev v Nemčiji, v nadaljevanju: EKD).

- 19 Na podlagi člena 9(b) te temeljne uredbe, kakor je bila spremenjena, je bila sprejeta Richtlinie des Rates Evangelischen Kirche in Deutschland über die Anforderungen der privatrechtlichen beruflichen Mitarbeit in der Evangelischen Kirche in Deutschland und des Diakonischen Werkes (direktiva sveta EKD o zahtevah, ki veljajo za poklicno sodelovanje na podlagi zasebnega prava v EKD in diakonat, v nadaljevanju: direktiva o poklicnem sodelovanju z EKD) z dne 1. julija 2005, ki v členu 2(1) določa:

„Naloga cerkvene službe je oznanjanje evangelija z besedami in dejanji. Ženske in moški, ki delajo v okviru cerkve in diakonata, na različne načine prispevajo k izpolnjevanju te naloge. Ta naloga pomeni temelj pravic in obveznosti delodajalcev ter sodelavk in sodelavcev.“

- 20 Člen 3 direktive v zvezi s poklicnim sodelovanjem v EKD določa:

„1. Poklicna dejavnost v okviru evangeličanske cerkve in njenega diakonata je načeloma pogojena s pripadnostjo eni od cerkva članic [EKD] ali cerkvi, ki je z njo v cerkveni skupnosti.

2. Za naloge, ki ne spadajo pod širjenje [evangelija], pastoralno službo, poučevanje ali upravljanje, je mogoče odstopanje od odstavka 1, če ni mogoče zaposliti drugih primernih sodelavcev in sodelavk. V tem primeru je mogoče zaposliti tudi osebe, ki pripadajo drugi cerkvi, članici združenja krščanskih cerkva v Nemčiji ali združenja svobodnih evangeličanskih cerkva. Zaposlitev oseb, ki ne izpolnjujejo pogojev iz odstavka 1, se mora preučiti za vsak primer posebej ob upoštevanju pomembnosti službe ali institucije in števila njenih drugih sodelavcev ter nalog, ki jih je treba opravljati, in tudi okolice. [Ta določba] ne posega v člen 2(1), drugi stavek.“

- 21 Člen 2 Dienstvertragsordnung der Evangelischen Kirche in Deutschland (uredba o pogodbah o zaposlitvi v EKD) z dne 25. avgusta 2008, naslovljen „Naloge cerkve in diakonata“, ki ureja splošne delovne pogoje sodelavcev, zaposlenih pri EKD na podlagi zasebnega prava, centralnega diakonata ter drugih uradov in institucij, določa:

„Naloga cerkvene službe je oznanjanje evangelija Jezusa Kristusa z besedami in dejanji. Diakonska služba je izraz obstoja in narave evangeličanske cerkve.“

- 22 Člen 4 uredbe o pogodbah o zaposlitvi v EKD, naslovljen „Splošne obveznosti“, določa:

„Sodelavke in sodelavci pomagajo pri izpolnjevanju cerkvenih in diakonskih nalog v skladu s svojimi sposobnostmi, zadolžitvami in odgovornostjo. Njihovo obnašanje med delovnim časom in zunaj delovnega časa mora biti v skladu z odgovornostjo, ki so jo sprejeli kot sodelavke ali sodelavci v cerkveni službi.“

- 23 Tako direktiva o poklicnem sodelovanju z EKD kot tudi uredba o pogodbah o zaposlitvi v EKD se uporabljata za združenje Evangelisches Werk.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 24 Združenje Evangelisches Werk je novembra 2012 objavilo razpis za prosto delovno mesto za določen čas za projekt, ki se nanaša na pripravo vzporednega poročila o Mednarodni konvenciji Združenih narodov o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. V skladu s tem razpisom so delovne naloge zajemale spremljanje postopka priprave državnih poročil o navedeni konvenciji, ki se nanašajo na obdobje med letoma 2012 in 2014, sestavo vzporednega poročila o nemškem državnem poročilu ter posebnih pripomb in prispevkov, zastopanje – v okviru projekta – diakonata Nemčije v razmerju do političnih subjektov, javnosti in organizacij za človekove pravice ter sodelovanje v okviru nekaterih organov, obveščanje in koordinacija postopka sestavljanja mnenja na področju skupnosti ter organiziranje, upravljanje in priprava tehničnih poročil na delovnem področju.

- 25 Poleg tega so bili v navedeni ponudbi o zaposlitvi podrobneje določeni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati kandidati. Eden od njih je bil:

„Pogoj za prijavo je članstvo v evangeličanski cerkvi ali cerkvi, ki je včlanjena v delovno skupnost krščanskih cerkva v Nemčiji in istovetenje z diakonskim poslanstvom. Prosim, da v življenjepis navedete svojo veroizpoved.“

- 26 V. Egenberger, ki ne pripada nobeni veroizpovedi, se je prijavila na razpisano delovno mesto. Čeprav po začetni izbiri, ki jo je izvedlo združenje Evangelisches Werk, njena prijava ni bila izločena, pa ta ni bila povabljen na razgovor. Kandidat, ki je bil nazadnje izbran, je glede svoje verske pripadnosti navedel, da je „kristjan, ki pripada regionalni evangeličanski cerkvi v Berlinu“.
- 27 Ker je V. Egenberger menila, da je bila njena prijava zavržena zaradi tega, ker ne pripada nobeni veroizpovedi, je pri Arbeitsgericht Berlin (delovno sodišče v Berlinu, Nemčija) vložila tožbo, v kateri je predlagala, naj se združenju Evangelisches Werk naloži, da ji na podlagi člena 15(2) AGG plača znesek 9788,65 EUR. Navedla je, da upoštevanje vere v postopku zaposlovanja, ki izhaja iz zadevnega razpisa, ni v skladu s prepovedjo diskriminacije iz AGG, kot se razlaga v skladu s pravom Unije, in da na podlagi člena 9(1) AGG ni mogoče upravičiti diskriminacije, katere žrtev je bila.
- 28 Združenje Evangelisches Werk je trdilo, da je v obravnavani zadevi različno obravnavanje zaradi vere upravičeno v skladu s členom 9(1) AGG. Pravica zahtevati pripadnost krščanski cerkvi po mnenju združenja Evangelisches Werk spada pod pravico cerkve do samoodločbe, zaščiteno s členom 140 GG v povezavi s členom 137(3) WRV. Taka pravica pa naj bi bila v skladu s pravom Unije, zlasti zaradi določb člena 17 PDEU. Poleg tega naj bi bila verska pripadnost zaradi narave dejavnosti, na katero se nanaša zadevni razpis za prosto delovno mesto v postopku v glavni stvari, upravičena poklicna zahteva glede na cerkveno dožemanje združenja Evangelisches Werk.
- 29 Arbeitsgericht Berlin (delovno sodišče v Berlinu) je tožbi V. Egenberger delno ugodilo. Odločilo je, da je bila zadnjenavedena žrtev diskriminacije, znesek odškodnine pa je omejilo na 1957,73 EUR. Landesarbeitsgericht Berlin-Brandenburg (vrhovno delovno sodišče dežele Berlin-Brandenburg, Nemčija) je pritožbo V. Egenberger zoper to odločbo zavrnilo, zato je zadnjenavedena pri predložitvenem sodišču vložila revizijo za pridobitev ustrezne odškodnine.
- 30 Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče, Nemčija) meni, da je rešitev spora o glavni stvari odvisna od tega, ali je razlikovanje na podlagi verske pripadnosti s strani združenja Evangelisches Werk zakonito v smislu člena 9(1) AGG. Vendar naj bi bilo treba to določbo razlagati v skladu s pravom Unije. Zato naj bi bila rešitev tega spora odvisna od razlage člena 4(2) Direktive 2000/78, ki naj bi bila v nacionalno pravo prenesena s členom 9 AGG. Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je treba to različno obravnavanje izvajati tudi ob upoštevanju ustavnih določb in načel držav članic ter splošnih načel prava Unije in člena 17 PDEU.
- 31 Na prvem mestu predložitveno sodišče navaja, da je bil člen 4(2) Direktive 2000/78 v skladu z izrecno voljo nemškega zakonodajalca v nemško pravo prenesen s členom 9 AGG tako, da so se ohranile pravne določbe in prakse, ki so veljale na dan sprejetja te direktive. Navedeni zakonodajalec naj bi pri tej odločitvi upošteval sodno prakso Bundesverfassungsgericht (zvezno ustavno sodišče) v zvezi s pravico cerkve do samoodločbe. V skladu s to sodno prakso je treba sodni nadzor omejiti na preverjanje sklepčnosti na podlagi tega, kako se verska skupnost dojema. Iz tega naj bi izhajalo, da kadar samo dožemanje verske skupnosti vzpostavlja razlikovanje med dejavnostmi, „ki so povezane“ s širjenjem sporočila cerkve in dejavnostmi, „ki niso povezane“ z njim, ne bi bilo treba preveriti, ali in v kolikšni meri je to razlikovanje upravičeno. Tudi če naj bi dožemanje verske skupnosti pomenilo, da se morajo vsa delovna mesta zasesti glede na versko pripadnost, in to ne glede na naravo teh delovnih mest, naj bi bilo treba to sprejeti brez temeljitega sodnega nadzora. Vendar naj bi se porajalo vprašanje, ali je ta razlaga člena 9(1) AGG združljiva s pravom Unije.

- 32 Po mnenju predložitvenega sodišča namreč niti iz besedila člena 4(2) Direktive 2000/78 niti iz uvodnih izjav te direktive ni mogoče razbrati, da lahko delodajalec, kot je združenje Evangelisches Werk, sam dokončno določi, da vera ne glede na naravo zadevne dejavnosti pomeni upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko tega delodajalca in da lahko nacionalna sodišča v zvezi s tem izvajajo le nadzor sklepčnosti. Nasprotno, sklicevanje v tej določbi na to, da mora vera pomeniti „bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije“, bi lahko govorilo v prid pristojnosti in obveznosti nadzora nacionalnih sodišč, ki bi presegal zgolj nadzor sklepčnosti.
- 33 Predložitveno sodišče pa je opozorilo, da je treba po mnenju dela nemške doktrine člen 4(2) Direktive 2000/78 razlagati v skladu s primarnim pravom, natančneje z Deklaracijo št. 11 o statusu cerkva in nekonfesionalnih organizacij, ki je priloga Sklepne listine Amsterdamske pogodbe (v nadaljevanju: Deklaracija št. 11) ali s členom 17 PDEU.
- 34 Na drugem mestu predložitveno sodišče opozarja, da bo moralo glede na okoliščine primera ob upoštevanju vseh pravil nacionalnega prava in z uporabo razlagalnih metod, ki jih to pravo priznava, odločiti, ali in v kakšnem obsegu je mogoče člen 9(1) AGG razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78, kakor ga razlaga Sodišče, ne da bi opravilo razlago *contra legem*, oziroma, ali te določbe AGG ne sme uporabiti.
- 35 V zvezi s tem se predložitveno sodišče na eni strani sprašuje, ali prepoved diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja, določena v členu 21(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), posamezniku daje subjektivno pravico, ki jo ta lahko uveljavlja pred nacionalnimi sodišči in ki v sporih med subjekti zasebnega prava ta sodišča zavezuje, da ne uporabijo nacionalnih določb, ki niso v skladu s to prepovedjo.
- 36 Na drugi strani predložitveno sodišče navaja, da Sodišče še ni pojasnilo, ali obveznost neuporabe nacionalnih določb, ki niso v skladu s prepovedjo diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja iz člena 21(1) Listine, velja tudi, če se delodajalec, kot je združenje Evangelisches Werk, da bi upravičil različno obravnavanje zaradi vere, sklicuje ne le na določbe nacionalnega ustavnega prava, temveč tudi na določbe primarnega prava Unije, v tem primeru člena 17 PDEU.
- 37 Na tretjem mestu predložitveno sodišče navaja, da bo moralo po potrebi odgovoriti tudi na vprašanje, katere zahteve v primeru, kot je ta v postopku v glavni stvari, povezane z vero, je mogoče glede na naravo zadevne dejavnosti ali okvir njenega izvajanja šteti za bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije v smislu člena 4(2) Direktive 2000/78.
- 38 Evropsko sodišče za človekove pravice je sicer v zadevah, v katerih je šlo za spore o lojalnosti, opredelilo posamezna merila, pri čemer se je sklicevalo zlasti na Direktivo 2000/78, vendar naj bi se ta merila nanašala na obstoječa delovna razmerja in v bistvu na konkretne primere.
- 39 V teh pogojih se predložitveno sodišče sprašuje zlasti, ali so taka merila upoštevana za razlago člena 4(2) Direktive 2000/78, kadar gre za različno obravnavanje na podlagi vere pri zaposlovanju, in ali člen 17 PDEU vpliva na razlago te določbe.
- 40 Postavlja se tudi vprašanje, ali morajo nacionalna sodišča, kadar preverjajo, ali – glede na naravo zadevne dejavnosti ali okvir njenega izvajanja – vera pomeni bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije v smislu člena 4(2) Direktive 2000/78, opraviti poglobljen nadzor, le nadzor sklepčnosti ali nadzor zlorab.

- 41 V teh okoliščinah je Bundesarbeitsgericht (zvezno delovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 4(2) Direktive [2000/78] razlagati tako, da lahko delodajalec – kakršen je tožena stranka v obravnavanem primeru – oziroma cerkev zanj, sam zavezujoče odloči, ali pripadnost kandidata določeni veri zaradi narave tega dela ali zaradi okoliščin, v katerih se izvaja, pomeni bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na njegovo oziroma cerkveno etiko?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

Ali se določba nacionalnega prava – kot je v obravnavanem primeru člen 9(1), prva možnost, [AGG] – v skladu s katero je različno obravnavanje zaradi vere pri zaposlovanju pri verskih skupnostih in z njimi povezanih ustanovah dovoljeno, tudi če neka vera ob upoštevanju tega, kako se ta verska skupnost dojema, glede na njeno pravico do samoodločbe pomeni upravičeno poklicno zahtevo, v sporu, kakršen je obravnavani, ne uporabi?

3. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

Katere zahteve je treba glede narave dela ali okoliščin, v katerih se izvaja, določiti kot bistvene, legitimne in upravičene poklicne zahteve glede na etiko organizacije v skladu s členom 4(2) Direktive [2000/78]?”

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 42 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 2000/78 razlagati tako, da lahko cerkev ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju in ki namerava zaposlovati, sama dokončno določi poklicne dejavnosti, v okviru katerih vera glede na naravo zadevne dejavnosti ali okvir, v katerem se izvaja, pomeni bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko te cerkve ali te organizacije.
- 43 Najprej je treba navesti, da med strankama iz postopka v glavni stvari ni sporno, da zavrnitev kandidature V. Egenberger, ker ne pripada nobeni veroizpovedi, pomeni različno obravnavanje na podlagi vere v smislu člena 4(2) Direktive 2000/78.
- 44 Glede na to je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča za razlago določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi sobesedilo in cilje, ki jih uresničuje ureditev, katere del je, in zlasti zgodovino nastanka te ureditve (glej v tem smislu sodbo z dne 1. julija 2015, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, C-461/13, EU:C:2015:433, točka 30).
- 45 Prvič, v zvezi z besedilom člena 4(2), prvi pododstavek, Direktive 2000/78, je iz te določbe razvidno, da cerkev ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju, lahko določi zahtevo, povezano z vero ali prepričanjem, če glede na naravo zadevne dejavnosti ali okvir, v katerem se izvaja, vera ali prepričanje predstavlja bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije.
- 46 Ugotoviti pa je treba, da nadzor upoštevanja teh meril ne bi bil učinkovit, če v primeru dvoma glede tega upoštevanja ne bi bil naložen neodvisnemu organu, kot je nacionalno sodišče, temveč cerkvi ali organizaciji, ki skuša izvajati različno obravnavanje na podlagi vere ali prepričanja.

- 47 Drugič, v zvezi s ciljem Direktive 2000/78 in sobesedilom, v katerega je umeščen njen člen 4(2), je treba spomniti, da je namen te direktive, v skladu z njenim členom 1, opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji, med drugim zaradi vere ali prepričanja pri zaposlovanju in delu, zato da bi v državah članicah uresničevali načelo enakega obravnavanja. Navedena direktiva tako na področju, ki ga pokriva, uresničuje splošno načelo prepovedi diskriminacije, ki je določeno v členu 21 Listine.
- 48 Za zagotovitev spoštovanja tega splošnega načela člen 9 Direktive 2000/78 v povezavi z njeno uvodno izjavo 29 državam članicam nalaga, da določijo postopke, zlasti sodne, za spoštovanje obveznosti, ki izhajajo iz te direktive. Poleg tega člen 10 te direktive zahteva, da države članice sprejmejo ukrepe, kakršni so v skladu z njihovim sodnim sistemom potrebni, s katerimi zagotovijo, da je – kadar osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, pred sodiščem ali drugim pristojnim organom oblasti dokažejo dejstva, na podlagi katerih je mogoče domnevati, da je šlo za neposredno ali posredno diskriminacijo – dokazno breme, da načelo enakega obravnavanja ni bilo kršeno, naloženo toženi stranki.
- 49 Poleg tega Listina, ki se uporablja za spor, kot je ta v postopku v glavni stvari, glede na to, da, prvič, AGG pomeni izvajanje Direktive 2000/78 v nemškem pravu v smislu člena 51(1) Listine in, drugič, da se ta spor nanaša na osebo, ki je žrtev različnega obravnavanja zaradi vere v okviru dostopa do zaposlitve, v členu 47 določa pravico pravnih subjektov do učinkovitega sodnega varstva pravic, ki jih imajo na podlagi prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 16. maja 2017, *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, točka 50).
- 50 Čeprav je namen Direktive 2000/78 torej varstvo temeljne pravice delavcev, da niso diskriminirani na podlagi njihove vere ali prepričanja, pa navedena direktiva s svojim členom 4(2) skuša upoštevati tudi pravico do avtonomije cerkva in drugih javnih ali zasebnih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, kakor je priznana v členu 17 PDEU in členu 10 Listine, ki ustreza členu 9 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu.
- 51 Namen člena 4(2) Direktive 2000/78 je tako zagotoviti pravično ravnotežje med pravico do avtonomije cerkva in drugih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, na eni strani ter pravico delavcev, da se jih, zlasti pri zaposlovanju, ne diskriminira na podlagi vere ali prepričanja, na drugi strani v položajih, v katerih sta si ti pravici lahko nasprotujoči.
- 52 S tega vidika ta določba vsebuje merila, ki se upoštevajo pri tehtanju, ki ga je treba opraviti za zagotovitev pravičnega ravnotežja med tema morebiti nasprotujočima si pravicama.
- 53 Vendar mora biti tako tehtanje v primeru spora po potrebi predmet nadzora s strani neodvisnega organa in nazadnje nacionalnega sodišča.
- 54 V tem okviru okoliščine, da se člen 4(2) Direktive 2000/78 sklicuje na nacionalne zakonodaje, ki so veljale v času sprejetja te direktive ter na nacionalno prakso, ki je obstajala na ta dan, ni mogoče razlagati tako, da državam članicam dovoljuje, da ne bi predvidele učinkovitega sodnega nadzora nad upoštevanjem meril, navedenih v tej določbi.
- 55 Glede na zgoraj navedeno je treba ugotoviti, da če cerkev ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju, v utemeljitev akta ali odločbe, kot je zavrnitev prijave na delovno mesto pri njej, zatrjuje, da je vera glede na naravo zadevnih dejavnosti ali okvira, v katerem se te dejavnosti opravljajo, bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva glede na etiko te cerkve ali organizacije, mora biti taka trditev po potrebi predmet učinkovitega sodnega nadzora, ki zahteva preveritev, da so v tem primeru izpolnjena merila iz člena 4(2) Direktive 2000/78.
- 56 S členom 17 PDEU te ugotovitve ni mogoče izpodbijati.

- 57 Najprej, besedilo te določbe namreč v bistvu ustreza besedilu Deklaracije št. 11. Vendar dejstvo, da je zadnjenavedena izrecno navedena v uvodni izjavi 24 Direktive 2000/78, dokazuje, da je zakonodajalec Unije navedeno deklaracijo nujno upošteval pri sprejetju te direktive, zlasti v njenem členu 4(2), saj se ta določba sklicuje ravno na nacionalne zakonodaje in prakse, ki so veljale na dan sprejetja navedene direktive.
- 58 Dalje, ugotoviti je treba, da člen 17 PDEU izraža nevtralnost Unije glede organizacije držav članic glede njihovega odnosa s cerkvami in verskimi združenji ali skupnostmi. Po drugi strani pa na podlagi tega člena ni mogoče izpustiti učinkovitega sodnega nadzora nad spoštovanjem meril iz člena 4(2) Direktive 2000/78.
- 59 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 2000/78 v povezavi z njenima členoma 9 in 10 ter s členom 47 Listine razlagati tako, da mora biti mogoče – če cerkev ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju, v utemeljitev akta ali odločbe, kot je zavrnitev prijave na delovno mesto pri njej, zatrjuje, da je vera glede na naravo zadevnih dejavnosti ali okvira, v katerem se te dejavnosti opravljajo, bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva glede na etiko te cerkve ali te organizacije – da je taka trditev po potrebi predmet učinkovitega sodnega nadzora, ki zahteva preveritev, da so v obravnavani zadevi izpolnjena merila iz člena 4(2) Direktive 2000/78.

Tretje vprašanje

- 60 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem, ki ga je treba preučiti pred drugim vprašanjem, v bistvu sprašuje, na podlagi katerih meril je treba v vsakem posameznem primeru preveriti, ali glede na etiko zadevne cerkve ali organizacije, vera ali prepričanje glede na naravo zadevne dejavnosti ali okvir, v katerem se te izvajajo, pomeni bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo v smislu člena 4(2) Direktive 2000/78.
- 61 V zvezi s tem, čeprav se morajo države članice in njihovi organi, zlasti sodni, v okviru tehtanja, določenega v členu 4(2) Direktive 2000/78, ki je bil naveden v točkah 51 in 52 te sodbe, razen v zelo izjemnih primerih, vzdržati presoje legitimnosti same etike cerkve ali zadevne organizacije (glej v tem smislu ESČP, 12. junija 2014, Fernández Martínez proti Španiji, CE:ECHR:2014:0612JUD005603007, točka 129), pa morajo skrbeti, da se ne posega v pravico delavcev, da niso diskriminirani, med drugim na podlagi vere ali prepričanja. Tako je v skladu z istim členom 4(2) namen te preučitve preveriti, ali je poklicna zahteva, ki jo določi zadevna cerkev ali organizacija, zaradi narave dejavnosti ali okvira, v katerem se te izvajajo, bistvena, legitimna in upravičena glede na to etiko.
- 62 V zvezi z razlago pojma „bistvena[,] legitimna in upravičena poklicna zahteva“ iz člena 4(2) Direktive 2000/78 iz te določbe izrecno izhaja, da lahko vera ali prepričanje glede na okoliščine primera ob upoštevanju „narave“ zadevnih dejavnosti ali „konteksta“, v katerem se izvajajo, pomeni tako poklicno zahtevo.
- 63 Tako je zakonitost različnega obravnavanja na podlagi vere ali prepričanja glede na to zadnjo določbo, odvisna od objektivno preverljivega obstoja neposredne zveze med poklicno zahtevo delodajalca in zadevno dejavnostjo. Taka zveza lahko izhaja bodisi iz narave te dejavnosti, na primer kadar pomeni sodelovanje pri določanju etike cerkve ali zadevne organizacije ali sodelovanje pri poslanstvu oznanjanja vere, bodisi iz pogojev, v katerih je treba izvajati navedeno dejavnost, kot so nujnost zagotavljanja verodostojnega zastopanja cerkve ali organizacije zunaj nje.

- 64 Poleg tega mora biti ta poklicna zahteva, kot je določeno v členu 4(2) Direktive 2000/78, „bistvena[,] legitimna in upravičena“ glede na etiko cerkve ali organizacije. Čeprav, kot je poudarjeno v točki 61 te sodbe, nacionalna sodišča načeloma niso pristojna, da se izrečejo o etiki, na kateri temelji navedena poklicna zahteva, pa morajo ugotoviti za vsak primer posebej, ali so ta tri merila glede na to etiko izpolnjena.
- 65 Glede teh meril je treba v zvezi z „bistvenostjo“ zahteve pojasniti, prvič, da uporaba tega pridevnika pomeni, da mora biti v skladu z voljo zakonodajalca Unije pripadnost veri ali prepričanje, na katerih temelji etika cerkve ali zadevne organizacije, nujna zaradi pomembnosti zadevne poklicne dejavnosti za potrditev te etike ali izvrševanje pravice te cerkve ali organizacije do avtonomije.
- 66 Drugič, glede „legitimnosti“, uporaba tega pojma dokazuje, da je zakonodajalec Unije želel zagotoviti, da namen zahteve, ki se nanaša na pripadnost veri ali prepričanje, na katerih temelji etika cerkve ali zadevne organizacije, ni uresničevanje cilja, ki ni povezan s to etiko ali izvrševanjem pravice te cerkve ali organizacije do avtonomije.
- 67 Tretjič, glede „upravičenosti“ zahteve, ta pojem ne pomeni le, da lahko nadzor nad spoštovanjem meril iz člena 4(2) Direktive 2000/78 izvaja nacionalno sodišče, ampak tudi, da je cerkev ali organizacija, ki je določila to zahtevo, dolžna glede na dejanske okoliščine obravnavanega primera dokazati, da je zatrevana nevarnost posega v njeno etiko ali pravico do avtonomije verjetna in resna, tako da se določitev take zahteve dejansko izkaže za nujno.
- 68 V zvezi s tem mora biti zahteva iz člena 4(2) Direktive 2000/78 v skladu z načelom sorazmernosti. Čeprav ta določba, za razliko od člena 4(1) te direktive, namreč ne določa izrecno, da mora biti ta zahteva „sorazmerna“, pa določa, da je treba vsako različno obravnavanje izvajati ob upoštevanju, med drugim, „splošnih načel prava Skupnosti“. Ker je načelo sorazmernosti del splošnih načel prava Unije (glej v tem smislu sodbi z dne 6. marca 2014, Siragusa, C-206/13, EU:C:2014:126, točka 34 in navedena sodna praksa, ter z dne 9. julija 2015, K in A, C-153/14, EU:C:2015:453, točka 51), morajo nacionalna sodišča preveriti, ali je zadevna zahteva primerna in ne presega tistega, kar je nujno za uresničitev postavljenega cilja.
- 69 Glede na te ugotovitve je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 2000/78 razlagati tako, da bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva, navedena v njem, napotuje na nujno zahtevo, ki jo glede na etiko cerkve ali zadevne organizacije objektivno narekujejo narava ali pogoji izvajanja zadevne poklicne dejavnosti, in ne sme zajemati razlogov, ki niso povezani s to etiko ali pravico te cerkve ali te organizacije do avtonomije. Ta zahteva mora bi v skladu z načelom sorazmernosti.

Drugo vprašanje

- 70 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je nacionalno sodišče dolžno v okviru spora med posamezniki opustiti uporabo nacionalne določbe, ki je ne bi bilo mogoče razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78.
- 71 V zvezi s tem je treba opozoriti, da morajo nacionalna sodišča ob upoštevanju vseh pravil nacionalnega prava in ob uporabi načinov razlage, ki jih to pravo priznava, odločiti, ali in v kakšni meri je nacionalno določbo, kakršna je člen 9(1) AGG, mogoče razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78, ne da bi podalo razlago contra legem te nacionalne določbe (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točki 31 in 32 ter navedena sodna praksa).

- 72 Sodišče je poleg tega razsodilo, da obveznost skladne razlage vključuje obveznost nacionalnih sodišč, da po potrebi spremenijo ustaljeno sodno prakso, če ta temelji na razlagi nacionalnega prava, ki ni združljiva s cilji direktive (sodba z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 33 in navedena sodna praksa).
- 73 Zato nacionalno sodišče ne more upravičeno trditi, da zadevne nacionalne določbe ne more razlagati v skladu s pravom Unije le zato, ker je to določbo dosledno razlagalo v smislu, ki ni v skladu s tem pravom (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 34).
- 74 V tem primeru mora torej predložitveno sodišče preveriti, ali bi bilo zadevno nacionalno določbo iz postopka v glavni stvari mogoče razlagati v skladu z Direktivo 2000/78.
- 75 Če take skladne razlage nacionalne določbe iz postopka v glavni stvari ne bi bilo mogoče opraviti, je treba pojasniti, prvič, da sama Direktiva 2000/78 ne določa načela enakega obravnavanja na področju zaposlovanja in dela, ki izhaja iz različnih mednarodnih pogodb in ustavnih tradicij, skupnih državam članicam, temveč je njen namen zgolj opredeliti splošni okvir boja proti različnim oblikam diskriminacije na teh področjih, med drugim zaradi vere ali prepričanja, kot je razvidno iz naslova in njenega člena 1 (glej v tem smislu sodbo z dne 10. maja 2011, Römer, C-147/08, EU:C:2011:286, točka 59 in navedena sodna praksa).
- 76 Prepoved vsakršne diskriminacije zaradi vere ali prepričanja je kot splošno načelo prava Unije zavezujoča. Ta prepoved, določena v členu 21(1) Listine, sama po sebi podeljuje posameznikom pravico, na katero se lahko sklicujejo v sporu s področja, ki spada pod pravo Unije (glej glede načela prepovedi diskriminacije na podlagi starosti sodbo z dne 15. januarja 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, točka 47).
- 77 Člen 21 Listine se glede na njegovo zavezujočo naravo načeloma ne razlikuje od različnih določb ustanovnih pogodb, ki prepovedujejo diskriminacijo na podlagi različnih razlogov, tudi če taka diskriminacija izhaja iz pogodb, sklenjenih med posamezniki (glej po analogiji sodbe z dne 8. aprila 1976 v zadevi Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56, točka 39; z dne 6. junija 2000 v zadevi Angonese, C-281/98, EU:C:2000:296, točke od 33 do 36; z dne 3. oktobra 2000, Ferlini, C-411/98, EU:C:2000:530, točka 50, ter z dne 11. decembra 2007 v zadevi International Transport Workers' Federation in Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, točke od 57 do 61).
- 78 Drugič, poudariti je treba, da tako kot člen 21 Listine, njen člen 47 glede pravice do učinkovitega sodnega varstva zadostuje sam po sebi in ni treba, da je konkretiziran z določbami prava Unije ali nacionalnega prava, da bi posameznikom dal pravico, ki bi jo lahko uveljavljali kot tako.
- 79 Zato bi bilo v primeru iz točke 75 te sodbe nacionalno sodišče dolžno v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varnost, ki za posameznike izhaja iz členov 21 in 47 Listine ter zagotoviti polni učinek teh členov, tako da po potrebi ne bi uporabilo nobene nasprotujoče nacionalne določbe.
- 80 Te ugotovitve ne omajajo okoliščina, da je sodišče v sporu med posamezniki lahko pozvano k tehtanju nasprotujočih si temeljnih pravic, ki za stranke v tem sporu izhajajo iz določb Pogodbe DEU ali Listine, in da je v okviru nadzora, ki ga mora izvajati, celo zavezano preveriti, da je načelo sorazmernosti spoštovano. Taka obveznost vzpostaviti ravnovesje med različnimi interesi namreč nikakor ne vpliva na možnost uveljavljanja zadevnih pravic v takem sporu (glej v tem smislu sodbi z dne 12. junija 2003, Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, točke od 77 do 80, ter z dne 11. decembra 2007 v zadevi International Transport Workers' Federation in Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, točke od 85 do 89).
- 81 Poleg tega, kadar mora nacionalno sodišče nadzorovati spoštovanje členov 21 in 47 Listine, pri tem pa opraviti morebitno tehtanje več obstoječih interesov, kot so spoštovanje statusa cerkva, določenega v členu 17 PDEU, je dolžno za določitev obveznosti, ki izhajajo iz Listine v okoliščinah, kakršne so te

v postopku v glavni stvari, upoštevati zlasti ravnovesje, ki ga je med temi interesi vzpostavil zakonodajalec Unije v Direktivi 2000/78 (glej po analogiji sodbo z dne 22. novembra 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, točka 76, in sklep z dne 23. aprila 2015, Komisija/Vanbreda Risk & Benefits, C-35/15 P(R), EU:C:2015:275, točka 31).

- 82 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je nacionalno sodišče, ki odloča v sporu med posameznikoma, dolžno, če veljavnega nacionalnega prava ne more razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78, v okviru svojih pristojnosti zagotoviti sodno varstvo, ki za pravne subjekte izhaja iz členov 21 in 47 Listine, ter zagotoviti polni učinek teh členov, tako da po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče nacionalne določbe.

Stroški

- 83 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. Člen 4(2) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu v povezavi z njenima členoma 9 in 10 ter s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da mora biti mogoče – če cerkev ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju, v utemeljitev akta ali odločbe, kot je zavrnitev prijave na delovno mesto pri njej, zatrjuje, da je vera glede na naravo zadevnih dejavnosti ali okvira, v katerem se te dejavnosti opravljajo, bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva glede na etiko te cerkve ali organizacije – da je taka trditev po potrebi predmet učinkovitega sodnega nadzora, ki zahteva preveritev, da so v obravnavani zadevi izpolnjena merila iz člena 4(2) te direktive.
2. Člen 4(2) Direktive 2000/78 je treba razlagati tako, da bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva, navedena v njem, napotuje na nujno zahtevo, ki jo glede na etiko cerkve ali zadevne organizacije objektivno narekujejo narava ali pogoji izvajanja zadevne poklicne dejavnosti, in ne sme zajemati razlogov, ki niso povezani s to etiko ali pravico te cerkve ali te organizacije do avtonomije. Ta zahteva mora biti v skladu z načelom sorazmernosti.
3. Nacionalno sodišče, ki odloča v sporu med posameznikoma, je dolžno, če veljavnega nacionalnega prava ne more razlagati v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78, v okviru svojih pristojnosti zagotoviti sodno varstvo, ki za pravne subjekte izhaja iz členov 21 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, ter zagotoviti polni učinek teh členov, tako da po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče nacionalne določbe.

Podpisi